

Fransa, Bretön Ulusal Hareketi ve CELIB

Mehmet Erkan Kılıoğlu*

Öz

1789 yılında gerçekleşen Fransız İhtilali ile dünya siyaset literatürüne Milliyetçilik ve Ulus devlet gibi yeni sosyal ve siyasi kavramları hediye eden Fransa, yaşanan bu ihtilal sonucunda Krallık rejimini tasfiye etmiştir. Tasfiye edilen eski yönetimin (Ancient Regime) yerine Cumhuriyet idaresi ikame edilmiştir. Bu yeni yönetim merkezileşmiş bir devlet yapısı kurulması ve bürokratik sistemin ihdasına yol açmıştır. Ülkede ortaya çıkan bu yeni yönetim tarzı sonucunda ulus devlet ve devletin ulusu, bir başka kavram dizisinin ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Bu kavramlar; azınlıklar ve asimilasyon'dur. Köklü bir demokrasi olma iddiasında olan Fransa, yeni yönetim anlayışının bir sonucu olarak ülkesi içindeki farklı etnik unsurları asimile etmek ve homojen bir toplum oluşturmak için sert ve tavizsiz bir politika izlemiştir. Bu politika zaman zaman toplumdan gelen destekle daha müsamahasız hale gelmiştir. Buna örnek olarak İkinci Dünya Savaşı sırasında Fransız direniş hareketinin Bretön milli hareketi liderlerini öldürmesi verilebilir. Fransa'da azınlıklara karşı uygulanan baskıcı ve asimile edici tavır sadece Bretönlerle de sınırlı değildir. Bu kapsama Basklar, Korsikalılar ve Langeudoc- Roussillon bölgesi ahali de örnek verilebilir. Ancak Kelt milliyetçiliği ile olan bağlantıları ve daha bilinir olması sebebiyle bu çalışmada Bretön Milli Hareketi örnek olarak işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fransa, Bretönya, Bretön Milliyetçiliği, Breiz Atao, CELIB, Oliver Mordrel.

* Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale/Türkiye, mehmetkan@comu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-3146-2609.

The Bretagne Nationalist Movement in France and the CELIB

Abstract

With the French Revolution that took place in 1789, the France, which presented new social and political concepts such as Nationalism and Nation-state to the world political literature, liquidated the Ancient regime (Kingdom) as a result of this revolution. The old regime (*Ancient Regime*) was replaced by the Republic government. This new government led to the establishment of a centralized state structure and the establishment of a centralized bureaucratic system. As a result of this new government model that emerged in the country, the nation-state and the society caused another set of concepts to come to the fore. These concepts are minorities and assimilation. France, which claims to be a consolidated democracy, has followed a harsh and uncompromising policy to assimilate different ethnic elements within its country and to create a homogeneous society as a result of its new government mentality. This policy, from time to time has become more intolerant with support from the French society. The killing of the leaders of the Breton national movement by the French resistance movement during the Second World War was a graphic example to that intolerant attitude. Of course, the oppressive and assimilating attitude towards minorities in France is not limited to the Bretons. The Basques, Corsicans and the people of the Languedoc-Roussillon region could be the other examples for this oppressive attitude. However, due to its connections with Celtic nationalism and its more well-known nature, the Breton National Movement is chosen as an case study.

Keywords: France, Breton Nationalism, Breiz Atao, CELIB, Oliver Mordrel.

Giriş

Bretönya, Fransa'nın uzak batı köşesinde yer alan ve diğer bölgelerden geleneksel olarak kendini izole etmiş olan bir bölgedir. Bu izolasyon bölgenin yerli halkı olan Bretönlerin dili ve kültürünün korunmasını sağlamıştır.¹ Bu da Bretönya'nın kültürel ve siyasi varlık olarak ortaya çıkması için gereken zemini hazırlamış, bunun sonucunda Bretönya, Kral Nominoe döneminde bağımsızlığın zirvesine ulaşmıştır.² Bretönya 11. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar Fransa'nın geri kalanından ayrı bir prenslik olarak var olmuştur. Bu durum, Bretönya Düşesi Anne 1532 yılında Fransa Kralı ile evlenince sona ermiştir. Ancak taraflar arasında yapılan anlaşma gereğince Bretönya'ya kapsamlı bir özerklik tanınmış ve Rennes'teki Bretön Parlamentosu Fransız Devrimi'ne (1789) kadar görevine devam etmiştir.³

Fransa'nın coğrafi bölgelerinden birisi olan Bretönya'nın en önemli coğrafi özelliği Fransa'nın geri kalan kısmından fiziki izolasyonudur. Bu özellik ülkenin geri kalan kısmı ile siyasi ve kültürel entegrasyonunun neden gerçekleşmediğini açıklamaktadır. Yine bu özellik sayesinde ki, bölgenin yerel kimliği Fransa'nın asimilasyon politikalarına kısmen direnebilmiştir. Fransa'nın Atlantik Okyanusu'na bakan kıyısında yer alan Bretönya bölgesi, ayrıca İngiltere'nin de karşı kıyısında yer almaktadır. Bu özelliği sayesinde 6. yüzyılda İngiltere'de yaşanan Anglo-Sakson istilasından kaçan Britanya Keltleri'ne sığınabilecekleri yeni bir yer sağlamıştır.⁴ İngiltere'den kaçan Kelt nüfus doğal limanları olan bu engebeli kıyı bölgesine yerleşmiş, burada ziraat ve balıkçılıkla iştigal etmeye başlamıştır. Bölgenin iç kesimlerinde yer alan ormanla kaplı plato ve bozkır, akarsular tarafından parçalanmış ve bölgeye erişimi zorlaştıran doğal bir engel oluşturmuştur. Bu sayede bölge uzak ve erişilmez olarak kalmıştır. Bu sert coğrafi yapı sebebiyle bölgede ziraat kıydan 6 km. içeriye kadar olan dar bir bantta yapılabilir. Bu da bölgeyi geçim için çoğunlukla balıkçılığa mecbur etmiştir.

1 Jeffrey Ian Press, "The Situation of the Breton Language in Brittany", *Multilingua*, cilt 11, sayı 4, 1992, s. 409. Ayrıca bkz. William S. Edmiston - Annie Dumenil, *La France Contemporaine*, Boston, Heinle Cengage Learning, 2010, s. 40.

2 William R. Beer, "The Bretons Against France", *Humboldt Journal of Social Relations*, cilt 5, sayı 2, 1978, s. 135.

3 Thierry Dominici - Jean-Marie Izquierdo, "May a Theoretical Approach be Useful for the French Ethno-Regionalists Movements?", *ECPR, Joint Sessions of Workshops*, Edinburgh, 23 Mart-2 Nisan 2003, s. 54; Beer, *a.g.m.*, s. 135.

4 Gabriella L. Hornbeck, "La Bretagne aux Bretons?: Cultural Revival and Redefinition of Brittany in Post-1945 France", *The Gettysburg Historical Journal*, cilt 12, sayı 6, 2013, s. 96.

5 David H. Fortier, "Chapter 3, Breton Nationalism and Modern France: The Permanent Revolution", *The Limits of Integration: Ethnicity and Nationalism in Modern Europe*, Research Report 09, 2008, s. 78.

19. yüzyılın sonuna kadar Bretönya ekonomisi küçük ölçekte ziraat, tahıl üretimine dayalı olmuştur. Bu üretim de oldukça iptidai yöntemlerle yapıldığı için çoğunlukla yetersiz kalmış, bölgenin kendi ihtiyacını ancak karşılayabilmiştir.⁶ Bölgenin topraklarının verimsizliği ve sulanabilir arazilerin azlığı tarım üretimini artmasını engellemiştir.⁷ Bölgedeki yerleşim yerleri küçük ve birbirinden uzak, izole olmuş haldedir. Sosyo-ekonomik ilişkiler hala de facto feodal düzene göre işleyebilmektedir. Bu sebepler yüzünden bölgenin nüfus artış hızı da düşüktür. Yerleşilebilecek ve tarım yapılabilecek arazinin sınırlı olmasının bölgedeki gündelik hayata en önemli etkisi ise bölge dışına doğru olan sürekli göçtür. Öyle ki 1830-1851 arasındaki dönemde 8.000 kadar Bretön bölgeden göç etmek zorunda kalmıştır. Bu rakam 1851-1872 yılları arasında 116.000'e çıkmış ve artarak devam etmiştir.⁸

19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başı arasında kalan dönemde Bretönya ekonomisi ve bölgesel kültürü radikal değişimlere sahne olmuştur. Bu değişimin bir benzeri İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde yaşanmıştır. Bu değişimler bölgede milliyetçi hareket ve örgütlerin ortaya çıkmasında ve milliyetçi yeni bir ideolojinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Ancak bu yapıların hareket alanı milli mirasın korunması için kültürel topluluklar ve bölgesel örgütlerin kurulması ile sınırlı kalmıştır.⁹ İşte bu çalışmada Bretön milliyetçi hareketi, ortaya çıkışı, yaşadığı değişim ve dönüşümler, Fransa'nın bu duruma karşı olan tepkisi incelenecektir. Çalışmanın amacı Bretön milli hareketine ve Fransa'nın kendi içindeki azınlıklara olan tavır ve tutumuna dikkat çekmek ve bu konudaki literatürün genişlemesini sağlamaktır.

Bretön Milliyetçiliği'nin Ortaya Çıkışı-19. Yüzyılın Sonu

Avrupa'da, Birinci Dünya Savaşı öncesindeki dönemde Bretönya bölgesindeki geleneksel ekonomik ve sosyal sistemdeki ortaya çıkan bozulma ve değişimin kaynağı Fransız merkezi idaresidir. Bahsi geçen bu değişim merkezi bürokrasinin bilinçli tercihi sonucunda ortaya çıkmıştır. Hâlihazırda ülkenin merkezi bürokrasisi bu geri kalmış bölgenin sorunlarına karşı ilgisiz kalma yoluna gitmiştir. Ancak bozulan ekonomik sistem yüzünden başlayan protestolar bir süre sonra milliyetçi bir hareket halini almış ve 1898 yılında Union Regionaliste Bretonne (URB)'nin kurulması ile sonuçlanmıştır.¹⁰ 1900 yılında URB üyeleri Gorsedd

6 Eric R. Wolf, *Peasants*, New Jersey, Prentice Hall, 1966, s. 19.

7 Fortier, *a.g.e.*, s. 78.

8 Jean Delumeau (ed.), *Histoire de la Bretagne*, Toulouse, Privat, 1969, s. 466.

9 Beer, *a.g.m.*, s. 136.

10 Fortier, *a.g.e.*, s. 85; Alban Bargain, "An Ideological Goulash: The Breton Extreme Rights, 1920-1940", *Journal of the Western Society for French History*, sayı 38, 2010, s. 227.

Vreizh'i (Bretönya Parlamentosu) kurmuştur. Grubun amacı Bretönya'nın kültürel mirasını korumak ve başta Galler olmak üzere diğer Kelt toplulukları ile irtibat kurmaktır.¹¹ Bretön ulusal hareketi kendi üyeleri tarafından "Emsav" adıyla bilinmektedir. Kelimenin kökünün Bretönce isyan anlamına gelen "se lever" olduğu iddia edilmiştir.¹²

Bretönlerin Fransa'nın geri kalanından ayrı bir etnik grup olduğu söylemi göreceli olarak yenidir.¹³ 19. yüzyılda küçük ama bu konuya kendisini adanmış olan bir elit çevre Bretön tarihi ve kültürel mirası, Kelt dili ve kültürel bağları ile ilgili hassasiyeti canlı tutmaya çalışmıştır. Bretönya'nın bağımsızlığı 1532 yılında Fransız kraliyet ailesi ile yapılan bir evlilik sonucunda sona ermiştir. Bu tarihten sonra Bretönya'da bağımsızlık yerine bölgesel özerklik ikame edilmiştir. Ancak bu özerklik de 1789 yılında son bulmuş, Fransız İhtilali sonrasında kraliyetin ortadan kalkması ile Jakoben idaresi bölgeye verilen özerk statüyü tanımamıştır. Bunun sonucu olarak da Bretön dili ve kültürü baskı altına alınmıştır.¹⁴

Çoğunlukla monarşiye bağlı üst sınıflara mensup olan bu elit grupları Association Bretonne çatısı altında bir araya gelmeye ve ortak bir hareket tarzı geliştirmeye çalışmıştır. 1801 yılında kurulmuş olan Association Bretonne'nin temel amacı Jakoben idaresi öncesi siyasi özgürlüklerin yeniden tesisi olmuştur. Ancak Association Bretonne kısa süre içerisinde Fransız Devleti tarafından kapatılmıştır. Örgüt 1943 yılında yeniden açılmışsa da 1963 yılında tekrar kapatılmıştır.¹⁵

Bretön dilini ve kültürünü koruma çabası 19. yüzyıldaki gizli milliyetçi hareketlerin bir tanesidir. Şairler ve yazarlar anadilde yapılan edebiyatın gelişmesi noktasında oldukça faal olmuşlardır. Bu kapsamda, 1870 yılında okullarda Bretön dilinin öğretilmesi için bir kampanya düzenlenmiştir ancak Fransız devleti bu talebi görmezden gelmiştir.¹⁶ Bretön milliyetçilerine göre aidiyetin en önemli

11 Cyril le Tallec, *Mouvements et Sectes Néo-druidiques en France (1935-1970)*, Paris, L'Harmattan, 2006, s. 11-23.

12 Elizabeth C. Bishop, "Brittany and French State: Cultural, Linguistic, and Political Manifestation of Regionalism in France", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), The Ohio State University, 2010, s. 54. Ayrıca bkz. William Calin, *Minority Literatures and Modernism: Scots, Breton, and Occitan, 1920-1990*, Toronto, University of Toronto Press, 2000, s. 9.

13 Daniel Leach, "A Sense of Nordism: The Impact of Germanic Assistance Upon the Militant Interwar Breton Nationalist Movement", *European Review of History-Revue Européenne d'histoire*, cilt 17, sayı 4, 2010, s. 631.

14 Fortier, *a.g.e.*, s. 85.

15 Fortier, *a.g.e.*, s. 85.

16 Fortier, *a.g.e.*, s. 87.

olgularından ve kültürün de taşıyıcısı, aktarıcısı olan lisan oldukça önemlidir.¹⁷ Ama sıradan vatandaşlar bu konuda kendileri gibi düşünmemiştir. 1950’li yıllardan itibaren Fransızca bu bölgeye iyiden iyiye nüfuz etmiş ve eğitim ve kariyer için olmazsa olmaz olarak görülmüştür. Bu noktada Fransız dili merkezi yönetimin ve merkezileşmenin güçlendirilmesi için ana araç olarak kullanılmıştır.¹⁸ Buna karşın farklı lehçe ve şiveleri olan ve sadece bölgedeki nüfusun bir kısmı tarafından konuşulan Bretönce bu türden bir imkân sağlayamamaktadır. Bretön lehçesi Kelt dilinin Simrik grubuna dâhildir ve Galceye oldukça benzemektedir. Bu da gayet normaldir zira Bretönlar adlarını verdikleri Britanya’dan Sakson göçü yüzünden ayrılmak zorunda kalmış, Manş’ın karşı kıyısına yerleşmişlerdir. Bretöncede 4 ana lehçe ve sayısız ağız vardır. Ortak kullanılan bir lehçe yoktur. Bu yüzden kasabadan kasabaya dahi lehçe değişebilmektedir.¹⁹ Ayrıca Bretönce’de bazı modern çağ araç ve gereçleri için gereken kelimeler ve teknik terimler mevcut değildir. Tüm bu sayılanlar yüzünden Bretönce, Fransız dili ile olan bu rekabette geri kalmıştır. Fransız Devrimi sonrasında geliştirilen kültürel standartlaşma ülke genelindeki etnik-bölgesel taleplerin 1960’lara kadar marjinal hareketler olarak kalmasını sağlamıştır.²⁰ Bu kapsamda bölgesel dillerin kullanımına getirilen yasaklamalar ve sıkı kontroller 1789’dan sonra başlamıştır. Yasağı getiren Jakobenlere göre Cumhuriyetin birliği, ifade ve dilin birliğini de gerektirmektedir. Bu yüzden dil tek ve ortak olmalıdır; aynı devlet ve cumhuriyet gibi. Bölgesel diller bu kapsamda geçmiş çağların vahşiliğinin ve geri kalmışlığının yansımaları olarak tarif edilmiştir.²¹ Fransa’da 1789’dakine benzer uygulamalar 1890’dan sonra yeniden başlamıştır. Aidiyet ve milliyetin rızadan ziyade kültürle ilgili olduğu teorisinin hüsnü kabulü arttıkça Bretön dilinin okullarda ve Kili-selerde kullanımı yasaklanmıştır.²² 19. yüzyıl boyunca Bretön bölgesindeki az sayıdaki liberal entelektüel, Bretön kültürü ve dilini canlı tutmaya çalışmıştır. Bu girişimler kapsamında 1821 yılında ilk Bretön dili sözlüğü basılmıştır. Bunun sonucunda da Bretönca şiir, roman vb. yazılmaya başlanmıştır. Tarihi olaylar, mitler ve masallar haline getirilerek Fransız devletinin despot tutumunu eleştir-

17 Press, *a.g.m.*, s. 409.

18 Hugh Seton-Watson, *Nations and States: An Enquiry into the Origins of Nations and the Politics of Nationalism*, Londra, Methuen, 1977, s. 48.

19 Press, *a.g.m.*, s. 409.

20 Dominici - Izquierdo, *a.g.m.*, s. 3.

21 Eugene Weber, *Peasants into Frenchmen: The Modernisation of Rural France, 1870-1914*, Londra, Chatto ve Windus, s. 72.

22 D.L.L. Parry, “Nationalism and the State Nation”, *Historical Journal*, cilt 36, sayı 4, 1993, s. 1009.

mede kullanılmaya çalışılmıştır. Bu girişimin amacı Bretönları Fransa'ya karşı bir araya getirmek ve harekete olan katılım ve desteği arttırıp, birlik duygusunu güçlendirmektir.²³

Bu noktada Bretön ulusal hareketini anlayabilmek için öncelikle Fransa'daki Bölgeselcilik hareketini açıklamak gerekmektedir. Bölgesel hareketler en basit ifadesiyle Fransa devlet idaresi nezdinde kültürel ve siyasi haklarının ve kendilerine has özelliklerinin tanınması için mücadele eden kişilerin oluşturduğu gruplardır.²⁴

Fransa genelindeki dikkate değer bölgesel hareketler; Bretönlar, Oksitanlar, Korsikalılar ve Baskların hareketleridir. Ülkedeki bölgesel hareketler amaç, kapsam ve söylem açısından çeşitlilik göstermektedir. Bununla birlikte bu hareketlerden birisi olan Bretön ulusal hareketi daha çok kültürel uyanış temelinde bağımsızlık taleplerini gündeme getirmiştir.²⁵

Bretönya'daki Bretön ya da Kelt ulusal hareketi 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. Bu dönemde bölge merkezi yönetim tarafından bilinçli bir şekilde ihmal edilmiştir. Fransa'da Üçüncü Cumhuriyet'in Bretön diline uyguladığı yasaklama da bu hareketi güçlendirmiştir.²⁶ Bu yüzden hareketin öncelikli amacı Kelt dili ve kültürünün ön plana çıkarılması ve canlandırılması olmuştur. Bu amaçla pek çok birlik ve dernek (Cercles Celtiques) kurulmuştur. Bu düşünce 1898 yılında Union Regionaliste Bretonne'un (URB) kurulması ile siyasi arenaya taşınmıştır.²⁷ Aristokrasi ve Katolik Kilisesi'nin önderliğini yaptığı hareket eski geleneklerin ve değerlerin korunması taraftarı olmuştur.²⁸ Ancak hareket girilen seçimlerde aristokrasi ile olan bağlantıları sebebiyle başarılı olamamıştır.²⁹ Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması URB'nin sonunu getirmiştir.³⁰

Birinci Dünya Savaşı öncesine kadar süren bu dönemde yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle Bretön milliyetçi hareketi kendisine taban bulmuş ve hızla

23 James Mirahan, *Nations Without States: A Historical Dictionary of Contemporary National Movements*, Londra, Greenwood Press, 1996, s. 85.

24 Bishop, *a.g.t.*, s. 53.

25 Bishop, *a.g.t.*, s. 53-54.

26 Press, *a.g.m.*, s. 409.

27 "URB, bölgede ekonomik, idari ve kültürel özerklik amaçlamıştır." Bargain, *a.g.m.*, s. 227.

28 René Barbin, *Le Mouvement Breton: Autonomisme et Fédéralisme*, Carhaix, Éditions Armoriga, 1937, s. 83.

29 Dominici - Izquierdo, *a.g.m.*, s. 4; Sharif Gemie, *Brittany, 1750-1950: The Invisible Nation*, Cardiff, University of Wales Press, 2007, s. 192.

30 Jack E. Reece, *The Bretons Against France: Ethnic Minority Nationalism in Twentieth Century Brittany*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1977, s. 67.

yayılmıştır.³¹ Bunu Bretön hassasiyetinin yayılması için çalışan örgütler ve süreli yayınların ortaya çıkması izlemiştir. Bu örgüt ve yayınların sayısı hızla artmıştır. Bu kapsamda 1905 yılında Katolik olmasına rağmen liberal görüşleri olan Rahip Abbe Perrot tarafından kurulan örgüt önemlidir. Bretönca ismi “*Bleun-Brug (Kır Çiçeği)*” olan bu örgüt daha önceki girişimlerde olduğu gibi, Bretön dili ve kültürünün korunması için çalışacağını ilan etmiştir. Siyasetle uğraşmayacağını ilan etmiş olsa da Perrot, güçlü bir bölgeselcilik söylemi kullanmış, Bretön bölgesindeki eski siyasi hakların iadesini talep etmiştir. Bleun-Brug faaliyetleri ile geleneksel Bretön müziği, şarkıları, dansları ve giysilerinin hatırlanmasını ve kullanılmasını sağlamıştır. Bunu da bölgesel festivaller yoluyla yapmış, gençler için açılan dil kursları ile de bu kültürel faaliyetlerini desteklemeye çalışmıştır. Yine bu faaliyetlerle eş zamanlı olarak Bretön hakları savunucusu elit de toplumun tüm katmanlarına erişebilmek için, Rusya Müslümanları’nın Usul-u Cedit de yaptığı gibi, yayıncılıkla ilgilenmiş, gazete ve dergi gibi süreli yayınlar çıkarmaya çalışmıştır. Yayın hayatına başlayan bir düzineden fazla süreli yayının bir kısmı tamamıyla Bretön dilinde çıkmıştır. İçlerinde ılımlılar veya polemik taraftarı olanlar vardır ancak hepsinin bulunduğu ortak nokta Bretön dilinin yeni ideolojilerinin canlı ve görünür bir sembolü olduğudur. Bretön milli hareketi taraftarlarının Bretön dilinin kullanımının serbest bırakılması talebini içeren dilekçeleri 1905-1911 yılları arasındaki dönemde düzenli olarak Paris’e gönderilmiştir ama bu dilekçelere merkezi hükümetten hiçbir geri dönüş olmamıştır. Bunun üzerine 1911’den sonra Bretön hareketi farklı ve ayrılıkçı taleplerin dile getirildiği bir döneme girmiştir. Buna imkân veren siyasi olay ise ilk Bretön siyasi partisi, Strollad Broadel Breiz-Bretön Milliyetçi Partisi’nin (*SBB*) kurulmasıdır.³²

Bretön Milliyetçi Partisi’nin URB’den ayrılmasını sağlayan ise iki önemli nüanstır. Bunlardan ilki SBB’yi genç liberal yazar ve gazetecilerden oluşan küçük bir grubun idare etmiş olmasıdır. Bu grup URB’nin muhafazakâr ve pasifist tutumunun aksine siyasi aktivizm yanlısıdır. Parti platformunun temel ilkesi Fransa ile olan idari ve siyasi bağların mümkün olduğunca azaltılması ve bağımsız bir ulus devlet kurulmasının sağlanmasıdır. Bu amaç, URB’nin temkinli siyasetinin çok ötesinde bir vizyon ve ülküdür. Bunun siyasi parti programında duyurulması için “Breiz Dishual-Özgür Bretönya” söylemi geliştirilmiş ve “Bretönya Bretönlerindir” sözü bu söylemin sloganı haline getirilmiştir.³³ Bu politikanın aktarıldığı parti

31 “Fransa’nın Bretön bölgesinde merkezi kontrolünü artırma girişimi ve özellikle Katolik kilisesinin gücü ve otoritesini kırma çabaları bölgede karlı devrimci bir tepkiye sebep olmuştur.” Leach, *a.g.m.*, s. 631.

32 Fortier, *a.g.e.*, s. 87.

33 Fortier, *a.g.e.*, s. 88.

programında, o dönemde Fransız merkezi idaresine karşı oldukça sert eleştiriler yöneltilmiştir. Fransızca konuşma zorunluluğu baskıcı bir tutum olarak tanımlanmış, 1532 yılında imzalanan anlaşmadan bu yana bölgedeki özgürlüklerin kademe kademe azaltıldığı, dil, adet ve geleneklerin uygulanan politikalarla unutturulmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Bu yüzden Bretönleri Fransız kültürü içinde asimile etmeyi amaçlayan uygulamalar reddedilmiş, Bretön ruhunun onu yok etmeye kalkışan tüm bu girişimlere karşı durması ve hayatta kalması için çalışmanın tüm Bretönlerin asli görevi ve öncelikli amacı olması gerektiği ifade edilmiştir. Bretönya'yı İrlanda ve Polonya'ya benzeten parti ideologları, bağımsızlık ve bir ulus inşası talebinde bulunmuştur. Bu talebi resmi hale getirmek için ülkenin kendi dili, bayrağı ve milli marşı olması gerektiği ayrıca ifade edilmiştir.³⁴ Ancak Milliyetçi Parti'nin üyelerinin çoğu birkaç yıl sonra başlayan Birinci Dünya Savaşı sebebiyle dağılmıştır.³⁵ Bu yüzden Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde yetişen Bretön entelektüelleri Bretön Hareketi'ni reaksiyoner çizgiden uzaklaştırmaya çalışmıştır.³⁶ Çoğu monarşi yanlısı olan bu ilk gruptaki Bretön milliyetçileri daha ziyade Bretön kültürünün ve dilinin kurulmasına odaklanmıştır.³⁷

Bretön Milli Hareketi İçindeki Ayrılıklar

Dört yıl süren Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi Bretön milli amaç ve taleplerini destekleyen örgütler ve yayınların sonunu getirmiştir. Bretön milli hareketinin bağımsızlıkla ilgili talepleri 1919 tarihli Paris Barış Konferansı'nda gündeme getirilmiştir. Bretön bağımsızlık talepleri Self-Determinasyon ilkesine uygun olarak hazırlanmış ve ABD Başkanı Woodrow Wilson'a iletilmiştir. Wilson'a iletilen bağımsızlık talebi dilekçesinde 800'den fazla asil, siyasetçi ve din adamının imzası bulunmaktadır. Talep gelen istek üzerine konferans gündemine alınmış ve konferansa katılan ülkeler tarafından tartışılmıştır.³⁸ Ancak bir sonuca ulaşamamıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın bitimini takip eden yıllarda Bretön davasının kitlelere ulaştırılması adına yeniden yayın faaliyetine başlanmış, bir dizi yeni süreli yayın ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yayın hayatına başlayan dergilerden birisi olan Breiz Atao-Ebediyyen Bretönya yeni yayınlar içerisinde en etkili

34 Barbin, *a.g.e.*, s. 114-115.

35 "Bretön milliyetçiliğinin ilk dalgası 19. yüzyılın ilk yarısında başlamış ve 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması sebebiyle sona ermiştir." Bkz. Bargain, *a.g.m.*, s. 226.

36 Dominici - Izquierdo, *a.g.m.*, s. 4.

37 Bargain, *a.g.m.*, s. 226.

38 Fortier, *a.g.e.*, s. 89.

olanlarından birisi olmuştur.³⁹ Özerklik yanlısı olan Breiz Atao sağ tandanslı öğrenciler tarafından 1918 yılında çıkarılmaya başlanmıştır. Yapılan yayınlar da Breiz Atao, Fransa'yı Bretönya'yı sömürmekle suçlamıştır.⁴⁰ Dergi etrafında toplanan Bretön milliyetçileri 1919 yılından sonra Unvaniez Yaouankiz Vreiz (Bretön Gençlik Birliği) adlı bir Kelt milliyetçisi bir birlik kurmuştur.⁴¹ Breiz Atao ilk önce Parti Autonomiste Breton'un (PAB) yayın organı iken daha sonra Parti National Breton'un (PNB)⁴² yayın organı haline gelmiştir.⁴³ Breiz Atao'yu takiben 1925 yılında Roparz Hemon Gwalarn-Kuzeybatı adlı bir dergi çıkarılmıştır. Gwalarn, Breiz Atao ile irtibatlı bir edebiyat dergisidir. Amacı, Bretön dilinin edebiyat ve bilim alanında kullanımını arttırılmasıdır. Bunun sonucunda Skol Gwalarn-Gwalarn Okulu kurulmuştur. Okul dönemin en iyi Bretön yazarlarını bünyesinde toplamıştır.⁴⁴

Fransızca ve Bretönce yayınlanan dergiler çoğunlukla savaş sonrası dönemin ekonomik sorunları ile ilgilenmiştir. Ekonomik sorunlara çözüm olarak getirilen en temel öneri ise Fransa'dan ayrılmak ve bağımsız bir devlet olmak olarak ifade edilmiştir. Çekler, Polonyalılar ve Bulgarlar benzer yolu seçmiş ve başarılı olmuşlardır. Bu düşüncüyü desteklemek için Breiz Atao'da artan işsizlik, çiftçilerin sorunları gibi konular sıklıkla işlenmiştir. Keza bölgeden merkezi yönetim tarafından toplanan vergiler ve bu vergilerden ayrılan kaynak ve ikisi arasındaki orantısızlık, dengesizlik konusu da dergi tarafından gündeme getirilmiş ve bağımsızlık talebini desteklemekte argüman olarak kullanılmaya çalışılmıştır. Bölgeden toplanan vergilerin Bretönya'daki sanayinin gelişmesi, limanların iyileştirilmesi ve tarım ekonomisinin canlandırılması için kullanılması düşüncesi yine dergide sıklıkla gündeme getirilmiştir. Dergi, 1930 ve 1940'lı yıllarda ise grameri geliştirerek Bretön dilini daha da güçlendirmeye çalışmıştır. Bu tartışma günümüzde de hala bazı gruplar arasında devam etmektedir.⁴⁵

1920'li yıllar boyunca Breiz Atao, Bretön milliyetçi hareketinin sesi olmaya devam etmiştir. Daha sonra parti örgütünün de resmi yayın organı haline gelmiş-

39 Barbin, *a.g.e.*, s. 127.

40 Bishop, *a.g.t.*, s. 46.

41 Leach, *a.g.m.*, s. 631. Ayrıca bkz. Peter Berresford Ellis, *The Celtic Dawn: A History of Pan-Celticism*, London, Constable, 1993, s. 82.

42 "PNB, Bretön bölgesinin açıkça Fransa'dan bağımsızlığını savunmuştur." Bishop, *a.g.t.*, s. 47.

43 Bishop, *a.g.t.*, s. 47.

44 Bishop, *a.g.t.*, s. 46.

45 Annie de Saussure, "Conflicts in Bretagnes: Identity Politics and Literary Networks in the Postwar Breton Movement(s)", *Journal of the Western Society for French Society*, sayı 42, 2014, s. 157.

tir. 1927 yılında yapılan kongrede ulusal bir parti kurulmasına karar verilmiştir.⁴⁶ Birkaç ay sonra da Le Parti Autonomiste Breton'un (PAB) kuruluşu ilan edilmiştir.⁴⁷ Ancak ayrı bir ulus devlet kurulması talebi ile federalizm taraftarları bu noktada görüş ayrılığına düşmüştür. Çünkü milliyetçi hareket üyeleri arasında Avrupa Federalizmi ve Avrupa Federasyonu fikri popüler hale gelmeye başlamıştır. Bretön milliyetçilerinin bir kısmı bu yüzden Avrupa'da kurulacak federatif bir yapının kendileri açısından daha avantajlı bir durum ortaya çıkaracağını iddia etmiştir. Ancak bu avantajın elde edilebilmesi benzer görüş ve düşüncedeki örgütler ve organizasyonlarla irtibata geçilmesi ve koordineli bir şekilde hareket edilebilmesi durumunda mümkün olacağını da kabul etmişlerdir. Bu dönemde federalizm yanlıları artan halk desteğinin de etkisi ile parti yönetiminde etkin hale gelmiş ve ayrılıkçıları geri plana itmiş, pasifleştirmiştir. Bu durumun partinin yayın organı olan Breiz Atao'nun yayın politikasına da etkisi olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda PAB içerisindeki hizipleşme artarak devam etmiş, bu durum ekonomik zorluklarla birleşince partinin siyasetteki gücü ve etkinliği azalmıştır. Bu noktada 1931 yılında ayrılma taraftarı grup parti yönetiminde yeniden söz sahibi olmayı başarmıştır. Partinin adı da Parti National Breton (PNB) olarak değiştirilmiştir.⁴⁸ Amaçlarına meşru siyasi yollardan ulaşmayı amaçlayan PAB ve PNB'nin o dönemde yeterli derecede kamuoyu desteği mevcuttur. Ancak milliyetçi liderler arasındaki çekişme, PNB'nin ortaya çıkmasından sonra daha da artmış ve hareketi zayıflatmaya devam etmiştir.⁴⁹

Bretönya ve Fransa kamuoyununun dikkatini bu konuya daha fazla çekebilmek adına 1929'daki Büyük Buhran sırasında, Bretönya'nın geleceği PNB vasıtasıyla gündeme getirilmiştir. Bu amaçla PNB, Breiz Atao kanalıyla bir propaganda kampanyası başlatmıştır. Bu yazılı propaganda faaliyeti resmi tören ve gösterilerin boykot edilmesi, devlet dairelerine yapılan ziyaretler gibi pasif direniş hareketleri ile desteklenmiştir. Ancak bu durum İrlanda'daki Sinn Fein'in stratejisini kendisine örnek alan Gwen Ha Du-Siyah ve Beyaz/GHD⁵⁰ adlı örgütün ortaya çıkması ile değişmiştir. PNB'nin bağımsızlık sayesinde ekonomik, kültürel reformları hayata geçirme stratejisine muhalif olarak GHD sertlik yanlısı bir tutum takınmayı tercih etmiş ve merkezi hükümet aleyhine saldırgan bir politika

46 Kongre 1927 yılı Temmuz ayında Rosporden şehrinde toplanmıştır.

47 Fortier, *a.g.e.*, s. 90.

48 Fortier, *a.g.e.*, s. 90.

49 Fortier, *a.g.e.*, s. 91. "Breiz Atao, iki önemli lideri olan Oliver Mordel ve Fanch Debeauvais arasındaki rekabet yüzünden zayıflamış ve sonuçta başarısız olmuştur." Ayrıca bkz. Beer, *a.g.m.*, s. 137.

50 Siyah ve beyaz Bretön bayrağının renkleridir.

izlemeye başlamıştır. 1932 yılında yaptığı ilk faaliyetlerinden birisi Rennes'teki Bretönya'nın Fransa'ya katılmasını simgelemek için yapılmış olan anıtın havaya uçurulması olmuştur.⁵¹ Bu eylem dönemin Fransa Başbakanı bölgeye bir gezi yaptığı sırada meydana gelmiştir. Takip eden birkaç yılda kasabalardaki merkezi yönetim binalarının bombalanması gibi, bir dizi benzer saldırı meydana gelmiştir. Daha az şiddet yanlısı olan bağımsızlık yanlıları GHD'nin sert tutumunu tasvip etmemiştir.⁵² Bu eylemler Fransız Devleti'nin Bretön milli hareketine olan olumsuz tavrını güçlendirmiştir. Paris'in Bretön aktivistleri artık ciddiye almasının zamanın geldiğini de göstermiştir.

Fransız Devleti'nin tutumunu sertleştirmesine rağmen bağımsızlık yanlıları amaçlarına ulaşmak için izlenecek yolun tespiti konusunda bölünmüş olarak kalmaya devam etmiştir. Sertlik yanlılarına pasifizmden yana olan Bölgeselciler karşı çıkmış, yöntemlerini eleştirmişlerdir. Bölgeselciler, pasifizm yanlısı olmalarına ek olarak muhafazakârdırlar ve ılımlı bir siyasi çizgi izlenmesi taraftarındırlar. Bu görüş taraftarlarının en önemlileri ise Katolik Bluen-Brug, Association Bretonne, Union Regionaliste Bretonne (URB) ve Gorsedd of Bards'tır. Ancak Gorsedd of Bards apolitik kalmayı tercih etmiştir.⁵³ 1936 yılı geldiğinde ismi sayılan bu pasifizm yanlısı gruplar Front Breton-Bretön Cephesi adı altında birleşmiştir. Ortaya çıkan bu yeni grup, bölgecilik söylemi kapsamında merkezi hükümetten ekonomik, siyasi ve kültürel reform talep etmiş ve bu kapsamda kendisi bir reform programı geliştirmek için çalışmıştır.⁵⁴ Bu çıkış ile Bölgeselciler Fransa siyasetinde var olduklarını göstermişlerdir. Ancak bu çıkış merkezi yönetime ılımlı tepkilerin ulaştırılması konusunda kendisinden beklenen faydayı sağlamamış, grup merkezi yönetimin olumsuz tutumu nedeniyle başarılı olamamıştır. Bunun üzerine bağımsızlık yanlıları faaliyetlerine hız vermiştir. Bretön milliyetçilerinin sertliğe yönelmesi Fransız devletinin olumsuz tutumunu güçlendirmiş, merkezi hükümet bu kapsamda 1939 yılında PNB'yi kapatmış ve gazetelerini de yasaklamıştır.⁵⁵ Hareketin lider kadrosu tutuklanmış ve hapsedilmiş, Almanya'ya kaçan iki tanesi ise gıyaplarında yapılan yargılama sonrasında idama mahkûm

51 Bargain, *a.g.m.*, s. 229.

52 Barbin, *a.g.e.*, s. 141-145.

53 "Gorsedd of Bards, 1901 yılında Bretön şairler tarafından kurulmuş bir edebiyat topluluğudur. Kendisine İngiltere, Galler'deki Gorsedd of CYMRU'yu örnek olarak almıştır. Topluluğun amacı Kelt yazılı ve sözlü geleneğini korumak ve sürdürmek olarak ifade edilmiştir. Topluluğun açıktan bir siyasi talebi olmamıştır." Peter Berresford Ellis, *Wales, A Nation Again: The Nationalist Struggle for Freedom*, Londra, Tandem, 1968, s. 187.

54 Fortier, *a.g.e.*, s. 92.

55 Dominici - Izquierdo, *a.g.m.*, s. 57-58.

edilmiştir.⁵⁶ Ancak Almanya'ya kaçan bu iki lider Almanya'dan kendilerine ve hareketlerine destek olunmasını istemiş ve bu talepleri dönemin Alman hükümeti tarafından da kabul edilmiştir.⁵⁷

Fransa'nın İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya tarafından işgalini takiben Bretön milliyetçileri, Almanya'nın kendilerine verdiği destek sözünün gereğini yerine getirmesini beklemiştir. Bağımsızlık yanlıları bu dönemde Conseil National Breton adıyla yeni bir örgütlenmeye gitmiştir. Bu kapsamda PNB yeniden faaliyete geçmiştir. Ancak Bretön bağımsızlık taraftarlarının Vichy Hükümeti karşıtı tutumu ve özerklik talepleri Almanya tarafından hoş karşılanmamıştır. Vichy Hükümeti'nden gelen talep üzerine Almanya, Bretön milliyetçilerine karşı bazı cebri tedbirlere başvurmuştur.⁵⁸ Uygulanan tedbirler çok katı olmasa da Bretön milliyetçilerine verilen desteğin azalmasına neden olmuş, bu da daha ılımlı tavırları ve talepleri olan Bölgeselcilerin yeniden siyasette güçlenmesine imkân vermiştir. Bu dönemde Breön milliyetçilerinin girişimleri sonucunda Bretön dili 1941 yılında okullarda okutulmaya başlanmış ayrıca Bretön dilinde radyo yayınlarına izin verilmiştir. Yine Bretön bilim ve sanat tarihi araştırmaları için Kelt Enstitüsü kurulmuştur. Bölgeselciler ayrıca Comite Consultatif de Bretagne'nin açılmasını da sağlamışlardır. Bu komite kurulurken kendisine Fransız Devrimi sonrasında kurulan ancak resmi olarak tanınmayan Parlement de Bretagne örnek almıştır.

Bölgeselcilere verilen imtiyaz, asgari düzeyde dahi olsa, Fransızları kızdırmıştır. Bunun sonucunda Bretönler ile Fransızlar arasında gerginlik artmış, bazı yerlerde sıcak çatışmaya dahi dönüşmüştür. Vichy Hükümeti elde edilen bu yeni hakları Fransız karşıtı bir tutum ve ayrılıkçı bir hareket olarak tanımlamıştır.⁵⁹ İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Fransız direniş örgütü olan Maquis'in bazı üyeleri Bretönlerin elde ettiği hakların Alman sempatanlığı ve destekçiliğinin bir

56 Fortier, *a.g.e.*, s. 92.

57 Ellis, *a.g.e.*, s. 188. "PNB liderleri Oliver Mordrel ve François Debeauvais, İkinci Dünya Savaşı öncesinde yaşanan gerginliğin bir çatışmaya dönüşeceği ve bu çatışmada Fransa'nın yenilgisinin kaçınılmaz olduğunu iddia etmişlerdir. Fransa'yı yenen Almanya önderliğinde kurulacak olan Uluslar Avrupası'nda Bretön Devleti'nin kendisine bir yer bulabileceği inancında olmuşlardır. Bu tutumları sebebiyle Fransız devleti önce Breiz Atao'yu yasadışı ilan etmiş, daha sonra da kapatmıştır. Bunu PNB'nin kapatılması takip etmiştir. Tutuklanıp, yargılanmamak için Morderel ve Debeauvais Almanya'ya sığınmıştır." Bishop, *a.g.t.*, s. 47.

58 "Fransa'nın Almanya tarafından 1940 yılında işgal edilmesi üzerine bazı Breton milliyetçileri kendi özerklik talepleri için Almanya'dan destek aramaya çalışmıştır. Ancak Vichy Hükümeti'nin baskısı üzerine Almanya bu isteği reddetmiştir." Dominici - Izquierdo, *a.g.m.*, s. 58.

59 Fortier, *a.g.e.*, s. 93.

sonucu olduğu iddiasında olmuştur. Bu iddia ile Bretön milli hareketini itibarsızlaştırıp, düşman haline getirilmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda 1943 yılında Bretönlere ve Bretön hareketinin önde gelen isimlerine karşı bir suikast dalgası başlamıştır. Bu saldırılarda hedef alınanların bölgeselci veya bağımsızlık taraftarı olup olmadığı konusunda ayırım yapılmamıştır.

Fransa'daki Bretön karşıtı tedhiş dalgasının zirvesi Bretön milli hareketinin kurucusu ve sembolü ve Bluen-Brugg'un kurucusu Abbe Perrot'un öldürülmesi olmuştur.⁶⁰ Bunun sonucu ise pek çok ılımlı Bretön dahi Fransız direnişine açıkça cephe alması şeklinde olmuştur. PNB'den ayrılan radikal bir grup, Fransız direnişine karşı Formation Jean-Marie Perrot adıyla bir milis grubu kurmuştur. Grup, Maquis'ten ayırdeilmek için Alman silah ve üniforması kullanmıştır.⁶¹ Fransız direnişi ise bu durumu Bretön milli hareketini daha da itibarsızlaştırmak ve Alman yanlısı olarak göstermek için kullanmıştır. Fransa'nın Alman işgalinden Müttefik güçlerce kurtarılmasından sonra, Vichy döneminde verilen sosyal ve siyasi haklar lağvedilmiş ve Bretön dilinin kullanımı yasaklanmıştır. Bretön örgütleri ile irtibatı veya sempatisi olan herkes için tutuklama emri çıkarılmıştır. Pek çok insan tutuklanmış, hareketin lider kadrosunun bir kısmı İrlanda'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Kaçmayan liderlerden 15'i ise 1946 yılında idam edilmiştir. Bu baskı ve intikam hareketinin sahaya yansması ise Bretön milli hareketinin daha da güçlenmesi şeklinde olmuştur. Kapatılan Bretön örgütlerinin yerine yenileri açılmıştır. Ancak bu grupların artık öncelikli talebi siyasi ve ekonomik değil, kültürel'dir.⁶²

Bretön tarihinde tabu olan konulardan biri de milliyetçi grupların ama özellikle de PNB'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası ile olan ilişkisidir.⁶³ Ancak İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya ile olan işbirliği iddiası sadece Bretön milli hareketi ile sınırlı değildir. Benzer iddialar Flanders, Alsace-Lorraine, Pays⁶⁴ Basque gibi bölgeler için de ortaya atılmıştır.⁶⁵

60 Bernard Frelaut, "Le Mouvement Nationaliste Breton Perdant la Seconde Guerre Mondiale", *Historiens-Geographes*, cilt 78, no. 318, 1998, s. 60.

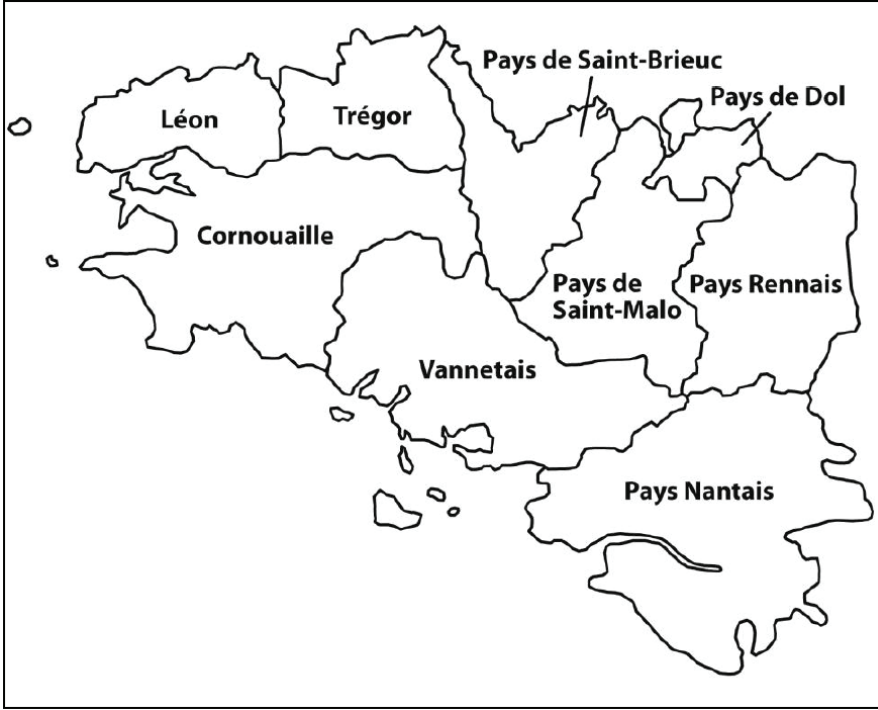
61 Fortier, *a.g.e.*, s. 94.

62 Fortier, *a.g.e.*, s. 94.

63 Saussure, *a.g.m.*, s. 155.

64 Pays: Bölge

65 James E. Jacob, *Hills of Conflict: Basque Nationalism in France*, Reno, Londra, University of Nevada Press, 1994, s. 88-91 ve 117-120. Timothy Baycroft, *Culture, Identity and Nationalism: French Flanders in the Nineteenth and Twentieth Centuries*, Londra, Royal Historical Society ve Boydell Press, 2004, s. 233.

Resim 1. Bretönya’da bölgeler (Pays). Kaynak: Bishop, *a.g.t.*, s. 109.

Savaş Sonrası Dönem ve CELIB

İkinci Dünya Savaşı’nın Avrupa kıtasında sebep olduğu yıkım sonucunda derinleşen ekonomik kriz Bretönya bölgesini de etkilemiş, bunun sonucunda ulusal hareket yeniden ön plana çıkmıştır.⁶⁶ Ekonomik krizin gittikçe derinleştiği bu ortamda Fransa’da 1951 yılında çıkarılan Deixonne Yasası ile Bretönce’nin eğitimine izin verilmiştir ancak o bu yasal düzenlemeye kadar Fransa’da Bretön dilinin eğitimi yasak olarak kalmıştır. Diğer ülkelerdeki azınlıkların hakları ve varlıklarının tanınması için uğraşan Fransa, tezat olarak Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin azınlıkların haklarını düzenleyen 27. maddesini imzalamayı reddetmektedir.⁶⁷ Tüm bunlara Fransa’nın azınlıkları ötekileştirici

66 Savaş sonrası dönem ekonomik krizi için bkz. Edgar Morin, *The Red and White: Report From a French Village*, New York, Random House, 1970, s. 49-52; Gordon Wright, *Rural Revolution in France: The Peasantry in the Twentieth Century*, Stanford, Stanford University Press, 1964, s. 145 ve 162; Serge Mallet, *Le Paysans Contre le Passe*, Paris, Editions du Seuil, 1962, s. 8 ve 196; Ronan Carleon, *La Revolution Bretonne Permanante*, Paris, Le Table Ronde, 1969, s. 74-76.

67 Weber, *a.g.e.*, s. 72.

tutumlarını da eklemek gereklidir. Homojen bir toplum oluşturmak için çalışan Fransız devleti ülke içindeki azınlıkların asimilasyonunu hızlandırmak için kendine has etnik-bölgesel tanımlama geliştirmiştir. Bunun sonucunda ise 19. yüzyıldan bu yana etkili bir idari ve kültürel standartlaşmaya (asimilasyon) gitmiştir ve bunun Batı Avrupa’da bir benzeri yoktur.⁶⁸ Bu durumu bir örnekle açıklamak gerekirse; 19. yüzyılın ortaları ile 20. yüzyılın başı arasındaki dönemde devlet okulunda Bretönce konuşan öğrenciler ceza olarak tahta bir takunyayı (Bretönya sembolü) boynunda taşımaya zorlanmıştır. Fransa’nın bu konudaki tutumunu bir Bretön çiftçi şu şekilde tarif etmiştir:

“Bretönce konuşanlarla alay edilmiş, hakir görülmüştür. Bretönce unutulmaya başlanmıştır zira insanlar bu dili konuşmaya utanmıştır. Dardını anlatamazsanız yapılacak tek şey susmak ve diğerlerinin sizin hakkınızda verdiği hükümleri peşin kabul etmek olacaktır. Gençler Bretönce’den ve bu dili konuşan ebeveynlerinden utanmıştır.”⁶⁹

Bu uygulama ile Fransa Bretönlere dillerinin ve kültürlerinin ne kadar geri ve eski olduğunu göstermek istemiştir. Fransız devleti bunu da küçük düşürücü şekilde yaparak Bretön bilinci üzerinde baskı kurmayı ve kültürel asimilasyonu hızlandırmayı amaçlamıştır. Bu noktada İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesini takiben Fransız Devleti tarafından zor kullanılarak dağıtılan gruplar 1950’li yıllarda Comite d’Etudes et de Liaison des Interets Breton (CELIB) adı altında bir birlik kurmuş ve gayri resmi olarak bir araya gelmiştir.⁷⁰ Gerek CELIB’in kuruluşu gerekse de Bretön Hareketi’nin canlanmasında Katolik Kilisesi’nin oldukça önemli bir rolü olmuştur.⁷¹

Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi BM Genel Kurulu’nun 16 Aralık 1966 tarihli ve 2200 A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve imzaya, onaya ve katılmaya açılmıştır. Sözleşme, 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

68 Dominici - Izquierdo, *a.g.m.*, s. 2.

69 Fanch Elégoët, *Nous ne Savions que le Breton et il Fallait Parler Français*, Kervignac, Fransa, Book Hémisphères, 1978, s. 181-185. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Fanch Elégoët, *Révoltes Paysannes en Bretagne-à l’origine de l’organisation des Marchés*, Plabennec, Editions du Léon, 1984.

70 CELIB hakkında bkz. J.E.S. Hayward, “From Functional Regionalism to Functional Representation in France: The Battle of Brittany”, *Political Studies*, sayı 17, 1969, s. 48-75. “1950 yılının Temmuz ayında Joseph Martray ve birkaç diğer belediye başkanı seslerini duyurabilmek için CELIB’i kurmuştur.” Bkz. Dominici - Izquierdo, *a.g.m.*, s. 4.

71 Pierre-Jakez Hélias, *The Horse of Pride: Life in a Breton Village*, ter. June Guicharand, New Haven, Yale University Press, 1979, s. 337. “Kilise, Bretönlere modernliğe giden yolunu çizmiştir.” Bkz. Dominici - Izquierdo, *a.g.m.*, s. 55.

Bretön hareketini tek bir çatı altında toplama iddiası ile ortaya çıkan CELIB, bu yüzden de Bretön siyasetçiler, ticaret birlikleri temsilcileri, ziraatçılar, işadamları ve akademisyenlerden oluşan geniş kapsamlı bir koalisyon olmuştur. Temel amacı da Bretön bölgesinin kendine has ekonomik ve siyasal istek ve ihtiyaçlarının dikkate alınmasının sağlanmasıdır. Bu amaçla CELIB tarafından bir rapor hazırlanmış ve Fransız merkezi idaresine sunulmuştur. Hazırlanan bu raporda tarım, balıkçılık, sanayi sektörlerinde modernizasyona gidilmesi ayrıca turizm sektörünün de teşviki talep edilmiş, yapılacak yatırımlar vasıtasıyla da bölgenin yaşam standardının yükseltilmesi talep edilmiştir. Bu sayılanlara ek olarak bölgenin sosyal sermayesinin de artırılması için yeni üniversiteler ve araştırma merkezlerinin kurulması da istenmiştir. Bu sayede bölgeden dışarıya olan göçün önüne geçilebilecektir. Ayrıca Bretön kültürünün korunması için de özel bir kültürel gelişim planı uygulamaya konulması da talep edilen isteklerden biridir. CELIB tarafından hazırlanan bu programın ismi Loi Programme-Kamu Yatırımı Programı olarak belirlenmiştir.⁷² CELIB'in önceliği ekonomik konular olsa da, grubun bünyesinde kültürel hakların tanınması için çalışan bir komisyon da bulunmuştur.⁷³

40'lı yılların sonu ve 50'li yılların başında pek çok Bretön milliyetçisi, Fransa'nın Bretön hareketi ile ilgili olarak ortaya attığı işbirlikçi iddiasını ortadan kaldırmak, bu suçlamadan kurtulmak için çalışmıştır. Ancak Bretön milliyetçileri bu konuda başarılı olamayınca kendilerini siyasi faaliyetlerden çekip kültürel faaliyetlere yönelmiş; toplantılar, konferanslar vb. organizasyonlarla Bretön kültürüne olan ilgiyi canlı tutmaya çalışmışlardır. Bu sırada CELIB'in önemli isimlerinden birisi olan Joseph Martray arkasında yeterli kamuoyu desteği olmayan bir hareketin Paris'i sıkıştırılamayacağını fark etmiştir. Bu amaçla işadamları, siyasiler ve akademisyenlerden oluşan bir ağ kurmuştur. Bu grubun Bretönya'nın ekonomik ve kültürel gelişimini destekleyecek bir tür baskı grubu olması planlanmıştır. Zira İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeniden yapılanan Fransa'nın belli bölgeleri sanayileşirken Bretönya tekrar ihmal edilmiş ve oldukça geri bırakılmıştır. Bu geri kalmaya bulunan çözüm sanayileşmektir ancak sanayileşirken de belli bir plan izlenmeli ve bölgenin iktisadi yapısı bozulmamalıdır. Yukarıda ismi geçen grubun öncelikli amacı bu yüzden sanayileşmenin olumsuz etkisini belli bir sınır içinde tutmak olmuştur. Bu girişimden cesaret alan bazı genç çiftçiler ve yöneticiler onları etkilemeye başlayan değişiklikler konusunda daha fazla söz sahibi olma isteklerini dile getirmiştir. Alenen apoli-

72 La Vie Breton, no. 62, Kasım 1962, s. 18-19.

73 Fortier, *a.g.e.*, s. 97.

tik olan CELIB, savaş öncesi dönem muhafazakâr Bretön örgütlerinin yeniden canlanmış halidir. Bir koalisyon olan CELIB içinde de izlenecek yol hakkında farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bir grup siyaseten tarafsız kalınmasını savunurken, Avrupa Solu'ndan destek aranmasını savunanlar da olmuştur.⁷⁴ CELIB, 1961 yılında Fransa devleti tarafından resmi danışma grubu olarak tanınmıştır. Ancak CELIB 1965 yılına kadar Loi Program'da bahsedilen amaçlardan hiç birini gündeme taşıyamamıştır. Bunun üzerine Bretön milliyetçi çevrelerinde alternatif bir program oluşturma çabaları ortaya çıkmış, bu da Bretön örgütleri arasında yeniden rekabete ve ayrışmaya yol açmıştır. Bunun üzerine Le Mouvement pour l'Organisation de la Bretagne (MOB), Union Democratique Bretonne (UDB), Front pour la Liberation de Bretagne (FLB), Sav Breizh adlı Bretön örgütleri ortaya çıkmıştır.⁷⁵

CELIB'in bölgesel temelli yaklaşımına ilk muhalefet eden örgütlerden birisi olan MOB, 1957 yılında savaş öncesi dönem federalistlerinden etkilenenler tarafından kurulmuştur. Bu grubun programına göre Fransa devleti içinde federal bir yapının ortaya çıkması, Bretönya'nın da bu yapının bir parçası olması gerekmektedir.⁷⁶ Ancak De Gaulle'un sert tutumu sebebiyle federal sistem taraftarları, Fransa'dan bağımsızlık ve Avrupa Federal Devleti'nin bir parçası olma fikrine yakınlaşmıştır.⁷⁷ Yann Fouere gibi militan entelektüeller tarafından yönlendirilen platform, siyasi, ekonomik ve kültürel taleplerini kamuoyuna duyurma yoluna gitmiştir.⁷⁸

Yine 1963 yılında muhafazakâr grubu temsilen UDB kurulmuştur. UDB, özel bir bölgesel meclis ile ekonomik ve kültürel ilişkilerde kapsamlı bir özerklik talebinde bulunmuştur. Düşünce boyutunda UDB de bölgeselci olsa da kendisini CELIB'ten doğrudan siyasi faaliyetlerle ayırma yoluna gitmiştir.⁷⁹ UDB bu dönemde Bretön ulusal hareketi Emsav'a dâhil olmuştur.⁸⁰ Bir diğer bölgesel Breton örgütlenmesi olan FLB ise resmi protesto kanallarının tıkanması üzerine ortaya çıkan aşırı bir reaksiyondur. Savaş öncesi dönem örgütlenmesi Gwen Ha Du'yu örnek alan FLB 1966 yılında faaliyete başlamış, 1968 yılına kadar polis karakolları ve diğer merkezi yönetim binalarına bombalı saldırılar düzenlemiştir. 1969 yılında gerçekleşen bir dizi tutuklamadan sonra faaliyetlerini durdurmuştur.

74 Fortier, *a.g.e.*, s. 97.

75 Fortier, *a.g.e.*, s. 97-98.

76 Fortier, *a.g.e.*, s. 98.

77 Ellis, *a.g.e.*, s. 192.

78 Carleon, *a.g.e.*, s. 50.

79 Fortier, *a.g.e.*, s. 98-99.

80 Bishop, *a.g.t.*, s. 79.

Söyleminde Cezayir Bağımsızlık Savaşı'na da yer veren FLB, Bretönya'nın da sömürge statüsüne dikkat çekmeye çalışmıştır.⁸¹

Bir diğer muhalif Bretön örgütü ise gençlik yapılanması şeklinde faaliyet gösteren Sav Breizh'tir. (Keltçe korumak demektir) Hareketin ortaya çıkmasını sağlayan ise Avrupa'daki 1968 Olayları'dır.⁸² Ancak yine de 1968 yılının Bretönya'ya olan etkisini tam olarak tespit etmede zorluklarla karşılaşmaktadır. Zira o dönemde bölgedeki siyasi ortamın oldukça sert ve müsamahasız bir hal almıştır ve bir dizi karmaşık olayın aynı zaman diliminde cereyan etmiş olması karmaşayı arttırmaktadır. Bu sert ortamı yumuşatmak isteyen Fransa devleti Bretön dilindeki halk şarkıları ilk defa devlet radyosunda çalınmasına izin vermek zorunda kalmıştır.⁸³ Yine bu dönemde Bretön bölgesinde kalan Nantes şehrinin Palace Royal mahallesine siyah ve beyaz renkli Bretön bayrakları asılmış ve bu bölgenin ismi La Place de la Liberation olarak adlandırılmıştır.⁸⁴ Tüm bu girişimlere rağmen bölgeye özerklik verilmemiştir. Haziran ayında De Gaulle gösterilere karşı bir reform paketi yayınlamıştır. Bu reform paketinin içinde yerel yönetimle ilgili öneriler de bulunmaktadır.⁸⁵ Bretön hareketinin taleplerini daha rahat kontrol edebilmek için Fransız Devleti CELIB'e destek vermiştir. Ancak CELIB, 1968 Mayıs ayında patlak veren olaylar sonrasında ciddi derecede güç ve itibar kaybına uğramıştır. Bunun sonucunda fikri ve siyasi sahada ortaya çıkan boşluğu doldurabilmek için yeni bir Bretön aktivist kuşağı ortaya çıkmıştır. Bu grup da 1968 olaylarına katılmıştır.⁸⁶

1960'ların Fransası'nda kültürel ve siyasi talepler tek bir bölgeye has bir talep değildir. Bu türden talepler Bretönya'ya ek olarak, Korsika, Bask bölgesi ile Langeudoc- Roussillon'da da ortaya çıkmıştır.⁸⁷ 21 Haziran 1962'de dönemin Fransa Başbakanı Georges Pompidou parlamentodaki çoğunluğu kaybetme ve

81 Carleon, *a.g.e.*, s. 141. "Bretön ulusal hareketi taraftarları Fransa'nın Bretönya'da uyguladığı politikayı iç sömürgecilik olarak tarif etmiştir. Eğitim sistemi ve yaygın medyada Bretön dilinin kullanımına izin verilmemesi Bretönlere karşı uygulanan bir ayrımcılık olarak tanımlanmıştır." Bishop, *a.g.t.*, s. 79.

82 "1968 olayları 'Mayıs'ın Sıcak Günleri' olarak da bilinmektedir." Annie Loring Peters, *The Breton Case for Regional Autonomy: Centuries of Struggle in Brittany, France*, Omaha, University of Nebraska, 1986, s. 95.

83 *The New York Times*, 21 Mayıs 1968, s. 17.

84 "Paris, 1968 olaylarında öğrenci olaylarının merkezi iken Bretönya'nın Nantes şehri de işçi hareketinin merkezi olmuştur." Peters, *a.g.e.*, s. 101.

85 Peters, *a.g.e.*, s. 101.

86 Jean Bothorel, *La Bretagne Contre Paris*, Paris, Editions de la Table Ronde, 1969.

87 Dominici - Izquierdo, *a.g.m.*, s. 4

Manş Denizi kıyısında yer alan Bretönya bölgesinde bir isyan çıkma ihtimali yüzünden 1963 yılında özel bir kamu yatırım programının hazırlanacağını ilan etmek zorunda kalmıştır. Bu açıklama ile Pompidou CELİB'in isteklerini ve taleplerini kabul etmiş gözükmiştir.⁸⁸ Buna rağmen 1968 olaylarında Bretönlü siyah-beyaz Bretön bayrağı ile gösterilerde yer almıştır. Sosyalist eğilimli olan hareket, Bretön bölgesinde özerk yönetim talep etmiştir. Hareketin taraftarlarına göre isteklerinin kabul edilmesi halinde bölge azgelişmişlikle mücadele edebilecek, buna ek olarak artan mali imkânlar sayesinde geleneksel dil ve kültür korunabilecektir.⁸⁹ Tüm bunları formüllestirmek için Bretön gazeteci ve yazar Morvan Lebesque, Montesquieu'nun *Les Lettres Persanes-İran Mektupları* adlı eserine ithafen, savaş sonrası dönem Bretön hareketinin merkezinde yer alan bir önemli soruya atıfta bulunan bir makale yayınlamıştır. *Comment peut-on être Breton: essai sur la démocratie française-Bir Kişi Nasıl Bretön Olur?* Fransız Demokrasisi Üzerine Bir Makale adlı çalışması savaş sonrası dönem Bretön milli hareketinin 1960 ve 1970'lerdeki ana amacını açıklamıştır.⁹⁰ Bu yıllarda sol düşünceye yakın olan Bretön milli hareketi içindeki kültürel uyanış, şairler, aktivistler, müzisyenler, sanatçılar ve edebiyatçıların öncülüğünde ortaya çıkmıştır. Bunların hepsini de 1968 Mayıs'da Fransa'da patlak veren olaylar derinden etkilemiştir.⁹¹ Bu grubun en önemli argümanı Fransız burjuva kültürüne Bretön kültürel hareketinin bir alternatif oluşturması yönündedir.⁹²

1970'li yılların başlarındaki bu ekonomik, fikri, siyasi ve kültürel açıdan çalkantılı dönemde siyasi kulvarda en faal olan Bretön örgütü FLB olmuştur. 1973-1978 yılları arasında kalan beş yıllık dönem FLB'nin en etkin olduğu dönemdir. Hareketin lideri o yıllarda İrlanda'da yaşayan Bretön aktivisti Yann Goulet'tir.⁹³ Fransa'nın misillemesinden korkulduğu için onun ve hareketin lider kadrosundaki diğer üyelerin kimliği gizli tutulmaya çalışılmıştır. Zira Fransa'da Bretön hareketinin kontrol altına alınması için işçiler, çiftçiler, yerel kilise papazları dâhil

88 La Vie Breton, no 62, Kasım 1962, s. 18-19.

89 Carleon, *a.g.e.*, s. 204.

90 Morvan Lebesque, *Comment Peut-on être Breton: Essai Sur la Démocratie Française*, Paris, Editions du Seuil, 1970, s. 239.

91 "Bretonya, 1960'lı yıllardaki karışıklıklardan hemen her alanda etkilenmiştir." Peters, *a.g.e.*, s. 95.

92 Maryon McDonald, *"We are not French!": Language, Culture And Identity in Brittany*, London ve New York, Routledge, 1989. Ayrıca bkz. Heather Williams, *Postcolonial Brittany: Literature Between Languages*, Oxford ve New York, Peter Lang, 2007. "Bretön hareketinin üyelerine göre Bretön dili Bretön hareketinin ayrılmaz bir parçasıdır." Saussure, *a.g.m.*, s. 154.

93 "Goulet, o dönemde Dublin'in dışındaki Bray adlı küçük bir kasabada yaşamaktadır." Yannick Guin, *Histoire de la Bretagne*, Paris, Librairie Francais Maspero, 1977, s. 310.

olmak üzere tehdit olarak görülen herkes izlenmekte, bazı durumlarda da hızlı bir yargılamadan sonra hapse atılmaktadır.⁹⁴

Bretön hareketinin yeni şartlara uyması için bir çatı örgütü olarak düşünülen FLB bünyesinde birbirinden çok farklı amaç ve eğilimleri olan çıkar grupları bir araya gelmiştir. Bu gruplar arasında 1930'lu yıllardaki Bretön hareketinin kıdemli üyeleri de vardır.⁹⁵ Hareketin izlediği tutumu yeteri kadar sert bulmayan muhalif bir grup FLB'den kopmuştur. Bu muhalifler daha sonra Armee de Liberation de la Bretagne (ALB) isminde yeni bir yapılanmaya gitmiştir.⁹⁶ İlerleyen dönemde bu grubun İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) ile irtibatı olduğu iddia edilmiştir.⁹⁷

1970'li yılların ortalarına doğru Fransa'da diğer bölgesel özerklik talepleri de zirve yapmıştır. İngiltere'deki Kelt milliyetçisi gruplar da bu süreci desteklemiş görünmektedir. Bu ortamda 1973 yılı Ağustos ayında Fransız devletinin tutumunu protesto etmek için Dinan'da, Kasım ayında da Quimper ve Saint-Brieuc'ta gösteriler düzenlenmiştir. 13 Şubat 1974'te ise FLB Roc-Tredudon'daki bir TV kulesine sabotaj düzenlediğini duyurmuştur. Bunun sonucunda Bretönya'nın tüm batı kesimindeki TV yayını kesilmiştir. Yerel halk da bu eylemleri sempati ile karşılamıştır.⁹⁸ Bu eylemler sonucunda Strollad veya Vro⁹⁹ adlı yeni bir Bretön aktivist grubu daha ortaya çıkmıştır.¹⁰⁰ Bretön hareketinin bu eylemlerinden sonra 1975 yılında Fransa idaresindeki Catelonia'da ve 1976 yılında Korsika'da özerklik talepleri gündeme gelmiştir. Fransız devleti ise bu taleplere karşı kayıtsız kalmayı tercih etmiştir.¹⁰¹

1970'li yıllar Bretön hareketi için kültürel açıdan da önemlidir. 1970-1975 yılları arasında çoğunluğu halk ozanı olan Bretön milliyetçileri İrlanda'da bir dizi konser vermiştir. Bunlar arasında öne çıkan isim Arp, İrlanda flütü ve santur virtüözü olan Alan Stivell olmuştur. Stivell, sanatçı yönünü kullanarak Bretön hareketinin gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu sayede Bretönya'nın bağımsızlık talebinin uluslararası toplumca bilinir hale gelmesini sağlayan önemli isimlerden birisi olmuştur.¹⁰²

94 Peters, *a.g.e.*, s. 115.

95 Guin, *a.g.e.*, s. 312.

96 Peters, *a.g.e.*, s. 115.

97 Peters, *a.g.e.*, s. 116.

98 Guin, *a.g.e.*, s. 332.

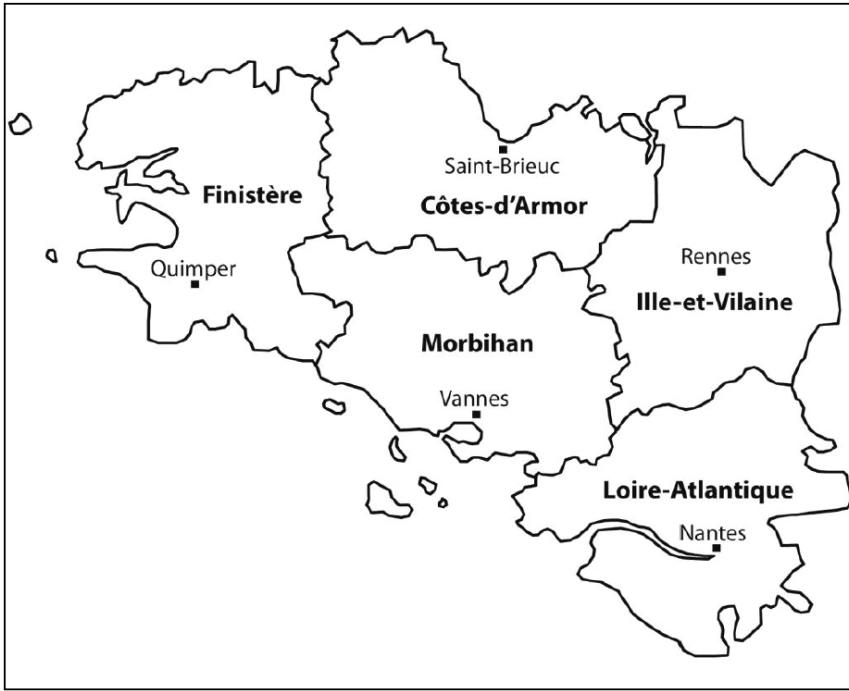
99 Bretönca "Yurtsever" demektir.

100 Guin, *a.g.e.*, s. 332.

101 Peters, *a.g.e.*, s. 116.

102 Peters, *a.g.e.*, s. 119.

Fransız Devleti yerel yönetim reformu konusunda verdiği sözü yerine getirmek adına 1972 yılında oldukça yüzeysel bir reform paketi hazırlamıştır. Loi Frey adı verilen bu reform önerisi kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. Bu reform paketinde, adem-i merkezîyetçi grup tarafından yerel meclislere temsilcilerin doğrudan seçilmesini, yerel yönetimlerin daha fazla desteklenmesi ve vali seçimi gibi konular bulunsun da bunların hiçbirinde bir değişim sağlanamamıştır. Paris'teki merkezi yönetim de bu konuda hiçbir girişimde bulunmamıştır.¹⁰³ Bu yüzden 1970'li yılların başları Bretönya açısından hayal kırıklığıdır. Bölgede beklenen yerel yönetim reformu gerçekleşmemiştir. Ancak kültürel açıdan bölge bu dönemde oldukça faal olmuştur.¹⁰⁴ Tüm bu talepler ve girişimler üzerine Fransız devlet yönetimi resmi belgelerde Bretönya tabirini kullanmama yönünde şifahi bir karar almıştır. Bu kapsamda resmi belgelerde ve açıklamalarda Bretönya ismi değil de bölgeyi oluşturan beş vilayetin isminin kullanılması yoluna gidilmiştir.¹⁰⁵

Resim 2. Bretönya'da vilayetler. Kaynak: Bishop, a.g.t., s. 109.

103 Peter Gourevitch, *Paris and the Provinces*, New York, Alfred A. Knopf, 1972, s. 89.

104 Peters, *a.g.e.*, s. 111-113.

105 "Bu beş vilayet sırasıyla; Finistere, Ile de Vilaine, Loire-Atlantique, Cotes du Nord ve Morbihan'dır." Peters, *a.g.e.*, s. 120.

Bretön bağımsızlık taleplerini yumuşatmak ve bölgede ortaya çıkan hayal kırıklığını gidermek adına 1978 yılı sonbaharında dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Valery Giscard d'Estaing, Bretönya'ya bir gezi düzenlemiştir. Gezinin amacı bölgenin kültürel özerklik talebine destek verdiğinin gösterilmesidir. Gezi sırasında Ploermel kasabasında yaptığı konuşmasında d'Estaing, kişinin hem Fransız vatandaşı hem de Bretön olabileceğini, bunların birbirleri ile rekabet halinde değil, daha ziyade birbirini tamamlayan kimlikler olduğunu ifade etmiş, Fransız kimliğinin bölgesel gelenek, kültür ve adetleri yok etmede kullanılmasının düşünülmediğini iddia etmiştir.¹⁰⁶ Ancak bu açıklamaları çoğu Bretön tarafından samimi ve tatmin edici bulunmamıştır. Ayrıca Fransız devletin aldığı tedbirler bu konunun zamanla gündemden düşmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda da Bretön ulusal hareketi içindeki radikal grupların çoğu dağılmıştır.¹⁰⁷ Bu noktada sosyalist François Mitterand'ın başkanlığı dönemini incelemek gerekmektedir. Zira bu dönem önemli bir siyasi ironi barındırmaktadır. Sosyalist olan Mitterand ve partisi söylem olarak bireysel hak ve özgürlüklerin artırılmasının ateşli savunucuları olmuştur. Bu durum sebebiyle Bretönya nüfusunun büyük çoğunluğu 1930'lu yıllarda Sosyalist Leon Blum hükümetini desteklemiştir. Leon Blum'la Mitterand arasındaki en önemli fark, ilkinin sosyalist olmasına rağmen zamanla merkezîyetçi bir yapıyı savunmasıdır. Blum'dan farklı olarak Mitterand'ın daha ılımlı ve yapıcı bir yaklaşım geliştirme fırsatı olmuştur.¹⁰⁸ Mitterand'ın adem-i merkezîyetçi yaklaşımının en güzel örneği adını eski İçişleri Bakanı Gastonne Defferre'den alan Defferre Yasası'dır. 1982 yılında yürürlüğe giren bu yasa Loli-Frey'in yeniden uygulamaya konulmuş halidir. Devletin işleyişini ağırlaştıran, zaman zaman da kilitleyen merkezîleşmiş bürokrasiyi revize etmeyi planlayan bu kanun ayrıca yerel yönetimleri ilgilendiren konularda onlara daha fazla yetki devrini öngörmüştür. Buradaki ironi, sosyalist yönetimin güçlü bir merkezi yönetimi savunmasıdır. Mitterand, Defferre Yasası ile ilgili yaptığı açıklamalarda Giscard'a atıfta bulunmuştur. Ancak hazırlanan reform paketinin aslında De Gaulle'un 1965 yılında hazırlanmış olduğu reform önerilerinin aynısının olduğunun anlaşılması üzerine büyük bir hayal kırıklığı yaşanmıştır.¹⁰⁹ Toparlamak gerekirse; Bretön hareketi savaş sonrası dönemde bir kimlik krizi içerisine girmiştir. İki dünya savaşı ve kırsal Fransa'nın modernleşmesi geleneksel Bretön toplumu ve kültürünü ve en önemlisi Bretön dilini derinden etkilemiştir. Bu yüzden pek

106 Guin, *a.g.e.*, s. 339.

107 Peters, *a.g.e.*, s. 122.

108 Peters, *a.g.e.*, s. 122.

109 Peters, *a.g.e.*, s. 124.

çok ailede Bretön dili genç kuşaklara aktarılamamıştır.¹¹⁰ Zira Bretön toplumundaki güçlü değişim çok kısa sürede yaşanmıştır.

Sonuç

Günümüzde Bretön milli hareketi adem-i merkeziyetçi bir yapıdadır. Yapı içerisinde hizipçilik ve fraksiyonlar mevcuttur. Bunun da temel sebebi önceliklerin farkı ve bu amaçla hangi stratejilerin kullanılacağı noktasındaki anlaşmazlıklardır. Ancak ortak düşman Fransız devleti ve hükümetidir. Bretön milliyetçileri merkezi yönetime karşı Fransa'daki diğer azınlıklardan da destek aranmıştır; Alsaslılar, Basklar ve Langeudoclu'lar gibi. Tüm bu hareketlerin hepsinin Fransız tarihi, kültürel ve siyasi yaşamında özel bir yeri olmuştur. Bu hareketlerin bir kısmı, bunlar arasında Bretön ulusal hareketi de vardır, Fransız iç sömürgeciliğinin kurbanı oldukları iddiasında bulunmuştur. Bununla birlikte hareket karşıtı Fransız entelijansiyası genel olarak Bretönların büyük kısmının Bretönya bölgesi ve Bretön ulusal hareketine karşı bir aidiyet duygusu geliştirmedikleri iddiasında olmuşlardır. Buna karşın Bretön ulusal hareketi, tanınırlığını arttırmak için Kelt milliyetçiliğini savunan diğer gruplarla ilişkiler geliştirilmiştir. İrlanda, İskoçya ve İngiltere'nin Galler bölgesi ile kültürel ve siyasi bağlantılar kurulmuştur. Bu noktada Bretön konusunda iki tür milliyetçilik karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada eski 19. Yüzyıl milliyetçiliği modern olanla çatışmaktadır.

Sonuç olarak bu durumu J.E.S. Hayvard'ın Fransa Devleti ve onun politikaları ile ilgili bir tespiti ile noktalamak yerinde olacaktır:

“...Fransa, ulus devletten ziyade bir devlet ulustur; Fransa çokuluslu bir topluma empoze edilen üniter bir devlettir. Monarşinin Alsaslılar, Katalanlar, Basklar ve Bretonlar üzerinde kurduğu hâkimiyet, Napolyon diktatörlüğü ve takip eden Cumhuriyet dönemlerinde iyice köklenmiştir. Fransa'nın yüzyıllar boyunca uyguladığı asimilasyonun gücü ile bu toplumlar Fransız toplumuna katılmışlardır ama tam anlamıyla yok edilememişlerdir.”¹¹¹

110 Fañch Broudig, *La Pratique du Breton de l'Ancien Régime à Nos Jours*, Rennes, Presses Universitaires de Rennes, 1995, s. 303-345.

111 J.E.S. Hayward, *Governing France: The One and Indivisible Republic*, 2. bs., Londra, Weidenfeld ve Nicolson, 1983, s. 21.

Kaynakça

Barbin, René, *Le Mouvement Breton: Autonomisme et Fédéralisme*, Carhaix, Éditions Armorica, 1937.

Bargain, Alban, “An Ideological Goulash: The Breton Extreme Rights, 1920-1940”, *Journal of the Western Society for French History*, sayı 38, 2010.

Baycroft, Timothy, *Culture, Identity and Nationalism: French Flanders in the Nineteenth and Twentieth Centuries*, Londra, Royal Historical Society ve Boydell Press, 2004.

Beer, William R., “The Bretons Against France”, (Kitap özeti), *Humboldt Journal of Social Relations*, cilt 5, sayı 2, 1978.

Bishop, Elizabeth C., “Brittany and French State: Cultural, Linguistic, and Political Manifestation of Regionalism in France”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), The Ohio State University, 2010.

Bothorel, Jean, *La Bretagne Contre Paris*, Paris, Editions de la Table Ronde, 1969.

Broudig, Fañch, *La Pratique du Breton de l’Ancien Régime à Nos Jours*, Rennes, Presses Universitaires de Rennes, 1995.

Calin, William, *Minority Literatures and Modernism: Scots, Breton, and Occitan, 1920-1990*, Toronto, University of Toronto Press, 2000.

Carleon, Ronan, *La Revolution Bretonne Permanante*, Paris, Le Table Ronde, 1969.

Delumeau, Jean (ed.), *Histoire de la Bretagne*, Toulouse, Privat, 1969.

Dominici, Thierry - Izquierdo, Jean-Marie, “May a Theoretical Approach be Useful for the French Ethno- Regionalists Movements?”, *ECPR*, Joint Sessions of Workshops, Edinburgh, 23 Mart-2 Nisan 2003.

Edmiston, William S. - Dumenil, Annie, *La France Contemporaine*, Boston, Heinle Cengage Learning, 2010.

Elégoët, Fanch, *Nous ne Savions que le Breton et il Fallait Parler Français*, Kervignac, Fransa, Book Hémisphères, 1978.

_____, *Révoltes Paysannes en Bretagne-â l’origine de l’organisation des Marchés*, Plabennec, Editions du Léon, 1984.

Ellis, Peter Berresford, *Wales, A Nation Again: The Nationalist Struggle for Freedom*, Londra, Tandem, 1968.

_____, *The Celtic Dawn: A History of Pan-Celticism*, London, Constable, 1993.

Fortier, David H., “Chapter 3, Breton Nationalism and Modern France: The Permanent Revolution”, *The Limits of Integration: Ethnicity and Nationalism in Modern Europe*, Research Report 09, 2008.

Frelaut, Bernard, “Le Mouvement Nationaliste Breton Pendant la Seconde Guerre Mondiale”, *Historiens-Geographes*, cilt 78, no. 318, 1998.

Gemie, Sharif, *Brittany, 1750-1950: The Invisible Nation*, Cardiff, University of Wales Press, 2007.

Gourevitch, Peter, *Paris and the Provinces*, New York, Alfred A. Knopf, 1972.

Guin, Yannick, *Histoire de la Bretagne*, Paris, Librairie Francais Maspero, 1977.

Hayward, J.E.S., *Governing France: The One and Indivisible Republic*, 2. bs., Londra, Weidenfeld ve Nicolson, 1983.

_____, “From Functional Regionalism to Functional Representation in France: The Battle of Brittany”, *Political Studies*, sayı 17, 1969.

Hélias, Pierre-Jakez, *The Horse of Pride: Life in a Breton Village*, ter. June Guicharand, New Haven, Yale University Press, 1979.

Hornbeck, Gabriella L., “La Bretagne aux Bretons?: Cultural Revival and Redefinition of Brittany in Post-1945 France”, *The Gettysburg Historical Journal*, cilt 12, sayı 6, 2013.

Jacob, James E., *Hills of Conflict: Basque Nationalism in France*, Reno ve Londra, University of Nevada Press, 1994.

La Vie Breton, no 62, Kasım 1962.

Lebesque, Morvan, *Comment Peut-on être Breton: Essai Sur la Démocratie Française*, Paris, Editions du Seuil, 1970.

Leach, Daniel, “A Sense of Nordism: The Impact of Germanic Assistance Upon the Militant Interwar Breton Nationalist Movement”, *European Review of History-Revue Européenne d’histoire*, cilt 17, sayı 4, 2010.

Mallet, Serge, *Le Paysans Contre le Passe*, Paris, Editions du Seuil, 1962.

McDonald, Maryon, “*We are not French!: Language, Culture And Identity in Brittany*”, London ve New York, Routledge, 1989.

Mirahan, James, *Nations Without States: A Historical Dictionary of Contemporary National Movements*, Londra, Greenwood Press, 1996.

Morin, Edgar, *The Red and White: Report From a French Village*, New York, Random House, 1970.

Parry, D.L.L., “Nationalism and the State Nation”, *Historical Journal*, cilt 36, sayı 4, 1993.

Peters, Annie Loring, *The Breton Case for Regional Autonomy: Centuries of Struggle in Brittany, France*, Omaha, University of Nebraska, 1986.

Press, Jeffrey Ian, “The Situation of the Breton Language in Brittany”, *Multilingua*, cilt 11, sayı 4, 1992.

Reece, Jack E., *The Bretons Against France: Ethnic Minority Nationalism in Twentieth Century Brittany*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1977.

Saussure, Annie de, “Conflicts in Bretagnes: Identity Politics and Literary Networks in the Postwar Breton Movement(s)”, *Journal of the Western Society for French Society*, sayı 42, 2014.

Seton-Watson, Hugh, *Nations and States: An Enquiry into the Origins of Nations and the Politics of Nationalism*, Londra, Methuen, 1977.

Tallec, Cyril le, *Mouvements et Sectes Néo-druidiques en France (1935-1970)*, Paris, L'Harmattan, 2006.

The New York Times, 21 Mayıs 1968, s. 17.

Weber, Eugene, *Peasants into Frenchmen: The Modernisation of Rural France, 1870-1914*, Londra, Chatto ve Windus, 1979.

Williams, Heather, *Postcolonial Brittany: Literature Between Languages*, Oxford ve New York, Peter Lang, 2007.

Wright, Gordon, *Rural Revolution in France: The Peasantry in the Twentieth Century*, Stanford, Stanford University Press, 1964.

Wolf, Eric R., *Peasants*, New Jersey, Prentice Hall, 1966.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmanın her aşamasından yazar sorumludur.

Çatışma Beyanı

Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

